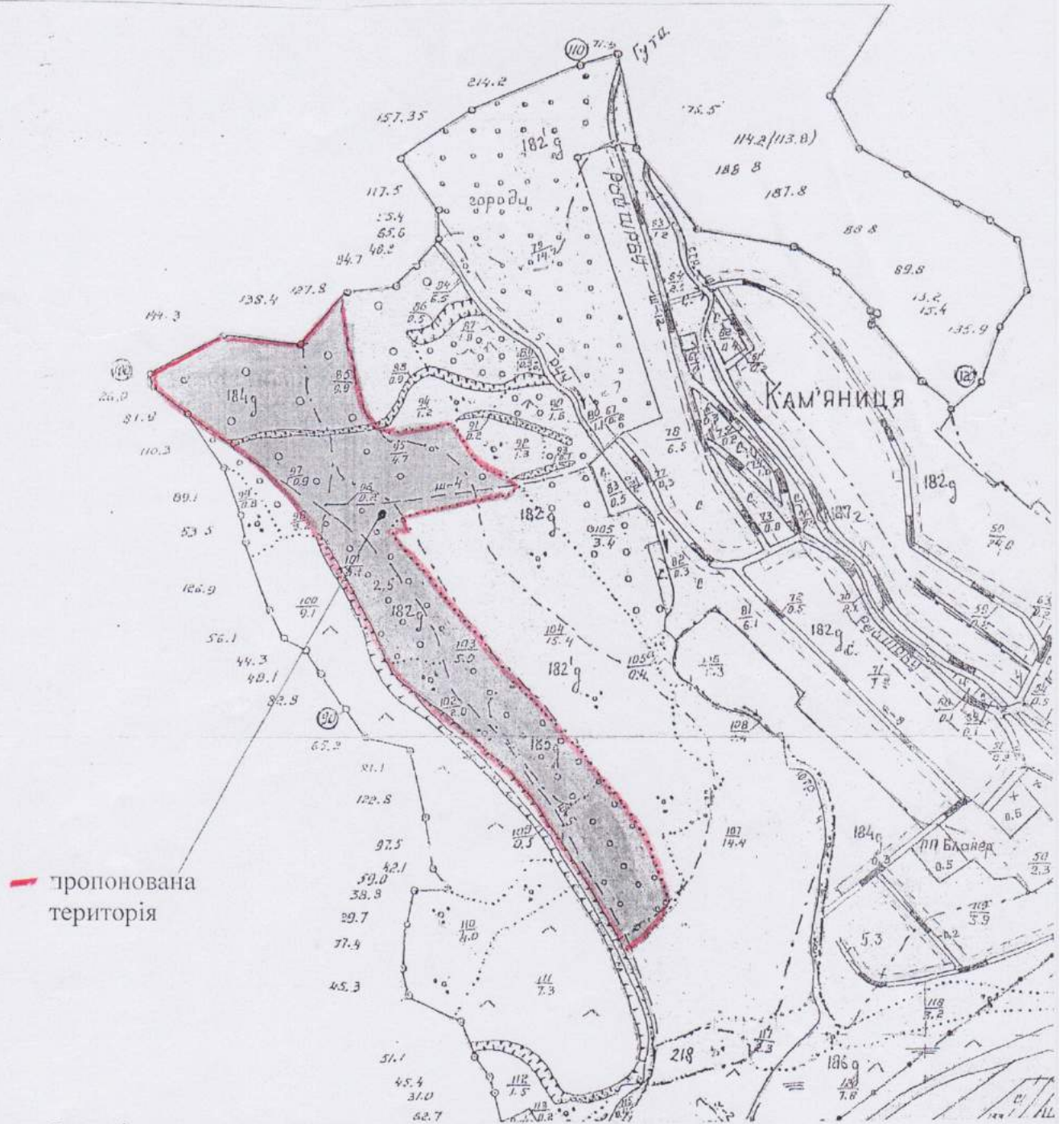

КАРТА – СХЕМА
на створення ландшафтного
заказника місцевого значення „Остра”
площа 20,0 га

Кам'яницька сільська рада, Ужгородського району, Закарпатської області

Викопіровку з плану земель
 Кам'яницької сільської ради
 (контури 85,88,95-97,101-103
 виконав інженер-землепорядник:

УКРАЇНА
 ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ
 КАМ'ЯНИЦЬКА СІЛЬСЬКА РАДА
 89411, с. Кам'яниця, вул. Ужанська, 105
 Код 2110189
 " " р. №
 на № від " " р.

Балога І.Ю.

НАУКОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ

на створення ландшафтного заказника місцевого значення "Остра"

Загальна характеристика.

Ділянка розріджених лісових молодняків, підросту природного поновлення та фрагментів сінокісних лук розташована в ур. Остра на півн.-зах. окраїні с. Кам'яниця Ужгородського р-ну. З півночі та заходу урочище облямоване буковим та дубово-буковим лісовим масивом Ужгородського держлісгоспу. Південною межею є лінія підніжжя, де пагорб плавно переходить в рівнинну частину Ужанської долини.

Землекористувач – землі запасу Кам'янецької сільської ради. Площа 20 га.

Фізико-географічна характеристика території.

Урочище знаходиться на південно-східному схилі пагорбу транскордонного українсько-словацького хребта Попричний Верх, який є південним відрогом Вігорлатської, найзахіднішої, частини Вігорлат-Гутинського вулканічного хребта. Східна межа Вігорлату проходить по р. Уж. Вулканічна гряда є наймолодшою в Карпатській дузі морфоструктурою, накладеною на Закарпатський прогин, сформовано в пліоцені третинного періоду. В районі урочища Остра вона побудована магматичними та ефузивними породами, підстеленими туфами. Верхні ефузивні породи представлені андезитами, андезито-базальтами та андезитовими туфами.

Схили пагорбу, що має характерну форму вулканічного купола, в районі урочища, переважно, пологі. Втім, схил західної експозиції урочища дещо стрімкіший, тут місцями відмічені процеси ерозії, дощовими та талими водами вимиті яри. В масиві трапляються кам'яні виходи.

Через територію урочища протікає невеликий струмок, що належить до басейну р. Уж. Тут також знаходиться кілька природних джерел, що живлять струмок. Окремі джерела використовуються для водозаборів.

На пагорбі поширені буроземно-підзолисті ґрунти делювіального походження. Вони неглибокі, кам'яністі, добре дреновані, сформовані на підстилаючих вулканічних породах. андезитах та андезито-базальтах.

Клімат району теплий, семигумідний. Середньорічні температури в р-ні урочища високі 9,6°C; середня температура найвища липні – (20,5°C, макс. –38,6°C), найнижча в січні (-3,1°C мін. – -32°C). Безморозний період триває в середньому 179 днів (найбільше, в 1961 р. – 231 дні). Зима м'яка, з частими відлигами, загальною тривалістю до 2-ох місяців, літо триває в середньому 130 днів, вегетаційний період – 230-240, сума активних температур (суми середніх добових температур за період, коли вони перевищують плюс 10°C) досягають 2900-3000°C і вище (на південних схилах). Тривалість періоду активних температур – до 180 днів. Середня

річна кількість опадів біля 800 мм, третина з яких випадає влітку. Сніговий покрив нестабільний.

Ландшафти.

Згідно ландшафтного районування Українських Карпат ландшафт в районі урочища Остра належить до вулканічного виду з групи низькогірних ландшафтів та представляє унікальний та пограничний для України ландшафт найсхіднішої частини вулканічного масиву Вігорлат. Цим масивом починається Вігорлат-Гутинська вулканічна гряда, головна його частина знаходиться на території Словаччини, в Україну заходить лише край його східної частини, поширення якої обмежене долиною р. Уж. Вулканічний вид дещо відмінний від інших низькогірних ландшафтів насамперед тим, що його основою є вивержені породи (андезити, андезито-базальти та їх туфи та ін.), виливи та вибухи, які відбувались протягом міоцену та пліоцені. Створені виверженнями ландшафти дуже своєрідні, що проявляється в їх крутосхилості, частково вирівняної (особливо на південних схилах) ерозійними процесами. Другою характерною рисою є майже суцільне поширення лісів: дубових, дубово-грабових та, вище 400-450 м над р.м. і до вершин, чистих букових лісів. Характерним для цих ландшафтів є також повністю висококультурені, часто терасовані підніжжя схилів, особливо на експозиції південних румбів.

Рослинний світ.

Територія, пропонована до резервування представляє собою ділянку розріджених лісових молодняків деревних видів, підросту природного поновлення, чагарників та фрагментів сінокісних лук, які сформувалися на зрубі колишнього змішаного, типового для вулканічного передгір'я, дубово-букового з домішкою граба лісу. Подібний ліс і зараз оточує ділянку з північної та із західної сторони. Теперішні молодняки утворені порослю граба (*Carpinus betulus*) переважно вегетативного походження, а також осики (*Populus tremula*), берези повислої (*Betula pendula*), спорадично – черешні (*Cerasus avium*), клена польового (*Acer campestre*), дуже зрідка – дуба гірського (*Quercus petraea*), вздовж струмка до чагарників домішується вільха клейка (*Alnus glutinosa*). Вагому частку у формуванні рослинного покриву складають чагарники, які місцями утворюють важкопрохідні зарості. Чагарниковий покрив урочища багатий на види, тут зростають ліщина (*Corylus avellana*), терен (*Prunus spinosa*), свидина кров'яна (*Swida sanguinea*), глід одноматочковий (*Crataegus monogyna*), бузина чорна (*Sambucus nigra*), верба козяча (*Salix caprea*), чагарникові види шипшини (*Rosa* sp.), зрідка – груша звичайна (*Pyrus communis*), яблуня (*Malus silvestris*), бруслина європейська (*Euonymus europaea*). Важливо зауважити, що внаслідок відсутності затінення з боку деревного ярусу створюються сприятливі

умови для розвитку чагарникових видів, які активно цвітуть та плодоносять, чим створюють добру харчову базу для представників різних видів фауни, в першу чергу – птахів.

Трав'яний ярус добре розвинутий, багатий на види, з переважаючою часткою лісових та лучних мезофільних видів, які через слабе затінення та розрідженість деревно-чагарникової порослі мають високий відсоток проективного покриття. Тут зростають буквиця лікарська (*Betonica officinalis*), мітлиця собача (*Agrostis canina*), осока трясучковидна (*Carex brizoides*), вербозілля звичайне (*Lysimachia vulgaris*), ожина сиза (*Rubus caesius*), суниця звичайні (*Fragaria vesca*), просянка розлога (*Milium effusum*), підмаренник запашний (*Galium odoratum*), молочай кипарисовидний (*Euphorbia cyparissias*), деревій звичайний (*Achillea millefolium*), дзвоники розлогі (*Campanula patula*), герань Роберта (*Geranium robertianum*), віскарія клейка (*Viscaria viscosa*), куцоніжка пірчаста (*Brachypodium pinnatum*), тонконіг гайовий (*Poa nemoralis*), серпій неозброєний (*Serratula tinctoria*), жовтець багатоквітковий (*Ranunculus polyanthemos*), горошок кашубський (*Vicia cassubica*), медунка лікарський (*Pulmonaria officinalis*), купина багатоквіткова (*Polygonatum multiflorum*), барвінок малий (*Vinca minor*), анемона гайова (*Anemone nemorosa*), а. жовтецева (*A. ranunculoides*), суховершки звичайні (*Prunella vulgaris*) тощо. З рідкісних видів тут зафіксовано внесених до Червоної книги України підсніжник звичайний (*Galanthus nivalis*), орхідеї гніздівку звичайну (*Neottia nidus-avis*), любку дволисту (*Platanthera bifolia*), булатку довголисту (*Cephalanthera longifolia*).

Тваринний світ.

На території урочища характерне високе різноманіття фауни, головним чином безхребетної, зафіксовано чимало рідкісних видів тваринного світу. Зокрема, тут виявлені червонокнижні види метеликів – подалірій (*Iphiclides podalirius*), махаон (*Papilio machaon*). Крім того, трапляються перлівниця велика (*Argynnis paphia*), шашечниця матурна (*Euphydryas maturna*), бронзівка золотиста (*Cetonia aurata*), синявець аріон (*Maculinea arion*) та ін. Розвинутий чагарниковий покрив, наявність як розріджених ділянок так і густих трав'яних та чагарникових заростей, зростання багатьох плодово-ягідних видів створюють предумови для перебування тут (гніздування, живлення) численних видів птахів з ряду горобцеподібні, серед яких зяблик (*Fringilla coelebs*), горихвістка звичайна (*Phoenicurus phoenicurus*), чиж (*Spinus spinus*), різні види кропив'янок (*Sylvia* sp.), вівчариків (*Phylloscopus* sp.), дроздів (*Turdus* sp.), мухоловок (*Ficedula* sp.), вівсянок (*Emberiza* sp.) тощо.

Цінність території.

Урочище Остра демонструє унікальний для України тип ландшафтів низькогір'я вулканічної гряди, звідки відкривається чудова мальовнича панорама краєвидів на Ужанську

долину та вулканічний масив Анта ловецька поляна-Маковиця високої естетичної та художньої значимості. Мальовничі краєвиди, сонячний південний схил, висока різноманітність флори та фауни, молодняки та переліски, сприятливі для зростання суниць, їстівних грибів – об'єктів “тихого” полювання, присутність багатьох співочих птахів та ін. створюють особливо сприятливі умови для рекреації не тільки місцевої громади, а також жителів прилеглому обласного центру. Враховуючи розташування м. Ужгород, район урочища може вважатися одним з кращих найближчих місць відпочинку ужгородців. Все це створює передумови для облаштування тут природно-рекреаційної зони.

На території урочища беруть початок кілька джерел, окремі з яких використовуються для водопостачання місцевої громади. Враховуючи загальну проблему отримання чистої питної води, місцевість урочища має важливу водоохоронну функцію та потребує повного збереження території від ландшафто- та ґрунтозмінюючих втручань.

Окрім непересічної значимості території урочища для збереження ландшафту, важливе водоохоронне значення, цей природний масив повинен розглядатися як один з важливіших геопросторових вузлів (ключових територій) проектованої екомережі густонаселеного та дуже освоєного району, що знаходиться на кордоні з Словаччиною та веде до формування одного із важливіших вузлів сполучення вітчизняної екомережі Закарпатського передгір'я низовини з екомережею Словаччини. Останнє особливо значимо в контексті інтеграції екомережі Закарпаття до єдиної глобальної загальноєвропейської екомережі.

Враховуючи вищезазначене, а також невелику площу масиву, важливу роль у формуванні екологічної мережі регіону та, разом з тим, високу загрозу освоєння та трансформації, територія урочища підлягає охороні та заповідання шляхом створення тут природоохоронної території – ландшафтного заказника місцевого значення “Остра”.

Основні пропозиції щодо режиму території.

На основі проведених обстежень 2010 р., ми пропонуємо оголосити в урочищі Остра ландшафтний заказник місцевого значення з заборонаю здійснення лісоексплуатаційних робіт, прокладання нафто- газопроводів, ліній електропередач та інших втручань (авто-, мотопрохідів та кроси), які можуть призвести до порушення цілісності ландшафту.

Однією з серйозних загроз руйнування та трансформації унікальних аборигенних біотопів є експансія інвазійних видів – акації білої (*Robinia pseudoacacia*) та ін., через що першочерговою постає проблема розробки і проведення заходів боротьби з порослю інвазійних видів та відновлення корінних деревостанів.

Для підвищення рекреаційної привабливості доцільним є проведення невеликого благоустрою території, створення місць збору сміття та можливе встановлення у підніжжі малих архітектурних форм.

Кіш Р.Я

науковий співробітник
МНДЛ ОПЕ УжНУ,
член екоклубу «Рутенія»;

Сабадош В.І.

доцент каф. ботаніки УжНУ
канд. біол. наук,
Голова екоклубу «Рутенія».

14.12.2010 р.

